



שער ראשון

## מנער למפקד בפלמ"ח

1947-1922



יצחק רבין עם סיום בית הספר בגבעת השלושה, 1939

תל אביב, י"ג בשבט תרצ"ו, 6 בפברואר 1936

## 1 ◀ אל מרדכי בן הלל הכהן, ירושלים

יצחק רבין כתב את המכתב המובא כאן בהיותו בן 14 למרדכי בן הלל הכהן, דוד אמו, שנקרא בפיו ובפי אחותו רחל "דוד". משפחת הכהן היו בני המשפחה הקרובים היחידים של אמם, רוזה כהן, בארץ, ויצחק רבין הרבה לשהות בימי ילדותו בחברת ילדי המשפחה. המכתב נכתב בעת שרבין למד בבית הספר המחוזי בגבעת השלושה.

שלום לך דוד מרדכי!

איך אתה מרגיש? אנחנו מרגישים את עצמנו די טוב.

אני מברך אותך למלאות לך היום שמונים שנה ואני מאחל לך בתקווה שתכתוב עוד כמה ספרים, אבל אחדים מהם לנערים בכדי שגם הם יוכלו לקרוא את ספריך וסיפוריך.

אני לומד עכשיו הרבה, למרות זה שאני בא אחר חמש (5 אחר הצהריים) עלי להכין עוד שיעורים כי עלינו לנצל כל רגע, אולם נדמה לי שאנו מנצלים יותר מדי. חוץ מן העבודה הרוחנית יש עבודה לא פחות קשה מן הראשונה והיא העבודה הגופנית. אנחנו התלמידים עובדים שעתים בפרדס כאן גם מוטלת עלינו אחריות בעד חלקה מהפרדס אשר אנו מעבדים אותה.

אני מודה לך בעד התיק שנתתה [כך] לי אותו בתור דמי חנוכה כי הוא עוזר לי בסחיבת הספרים והמחברות. בט"ו בשבט, כידוע חג הנטיעות, נוטע בית הספר אחרי פתח תקווה כרם בעל שלוש מאות גפנים. אצלנו חגיגת ט"ו בשבט עשירה בספורט ולו אנו מתכוננים עתה. תמסור דרישת שלום לדודה, גם דרישת שלום מאמא.

שלום לך,

י. רבין

## 2 ◀ אל רחל רבין, כפר גלעדי

תל אביב, 19 בספטמבר 1942

בשנת 1942, בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, הייתה ארץ־ישראל נתונה בסכנת פלישה מצד צבאו של רומל. רבין בן ה־20 היה אז מפקד צעיר בפלמ"ח, ובאמצע אותה שנה זומן לקורס מפקדי מחלקות של ה"הגנה" בביתן אהרון שליד כפר ויתקין. אך הוא חלה בטיפוס ונאלץ לשהות בבתי חולים שונים ובביתו במשך חצי שנה. רק לאחר שהתאושש נשלח בשנת 1943 להשתלמות למפקדים בכירים שהתקיימה בג'וערה (גבעת נוה), ושכונתה 'סמינר הסמכה למ"מים [מפקדי מחלקות]'. ובסיום ההשתלמות הוסמך לענוד את סיכת המ"מ. המכתב המובא כאן נשלח אל רחל, אחותו הצעירה של רבין.



יצחק רבין מתאמן בלחימת קרב פנים אל פנים (קפ"פ); עומד משמאל מנשה הראל

שלום רחל!

כפי שאת רואה מהכתובת כבר נזרקתי מבית החולים הביתה כיוון שאין חפצים להחזיק מין יצור כמוני בתוך מוסד חשוב כבית החולים בלינסון, אולם יחד עם זאת קבעו שכבודי הרב עדיין מסוכן לציבור הרחב ועלול לגרום לו מחלות ושאר נזקים, לכן החליטו שעלי לשבת בודד בבית כעשרה ימים עד שאוכל לבוא בציבור המבריאים באיזה בית הבראה שהוא.

לא ידעת איזה פרשה מכאיבה ומדאיבה הייתה הבאתי הביתה. היום היה יום גשם וסופות והמים גאו בכל מעברות המוסררה, אולם איש כאבא לא יירא ולא ייחת ויעבור במכונית במים ויגיע איך שהוא לבית החולים כשכולו מלא עצבנות ומתיחות מחשש גשם נוסף, וילבישני ויקחני מבלי שאול ברופאים איך ומה להתנהג להבא ונסע דרך תל ליטווינסקי לגשר שליד שכונת התקווה, אך באנו לשם והמים גאו עוד יותר ואין אפשרות מעבר, ואנו יושבים ומצפים לחסדי המים ולפתע מכונית משא עמוסה אנשים הופיעה, אני ואבא עולים עליה. וגם כאן פרשה ארוכה ומייגעת עד שסוף סוף המכונית זזה והנה אבא איננו, הנני מסתכל לכאן ולכאן והילד איננו, עד שלפתע הנני רואה אותו ליד המכונית על הכביש ואשאלו לפרש הדבר ויאמר לי כי הורידוהו מן האוטו ויושט לי מחצית הלירה למען אוכל להגיע הביתה. והנה יורד אני מאוטו מס' 5 ליד שינקין, והנה לפני הולך אבא ואצעק צעקה גדולה ויכירני ושאלני למה לא נסעתי בטקסי וכך הגענו עד הבית. דרישת שלום מאבא ויכתוב בעוד יום יומיים,

יצחק



עמוד מודעות בתל אביב, 1946

### ◀ 3 אל רחל רבין, מנרה

תל אביב, 17 בינואר 1946

בנובמבר 1945 הכין רבין את ההתקפה על משטרת ג'נין והיה אמור לפקד על המבצע. אך בשובו, רכוב על אופנוע, מפעולת הכנה שעשה במקום, נפצע בתאונת דרכים ושבר את רגלו. הוא שהה חודשים אחדים בביתו כשרגלו נתונה בגבס.

לאחותי היקרה – השלום והברכה.

מאחר שזמני "המצומצם" התחיל להיחלק בצורה רציונלית בין בטלנות מוחלטת לבין בטלנות למחצה, מצאתי סוף סוף את הזמן והעוז לכתוב יצירה ספרותית אשר שטוחה עתה לפני עיניך המעיינות בה. ראשית עלי למסור כמה פרטים על האובייקט העיקרי, כלומר, הכוונה לרגלי המהוללת העטופה מעטה גבס מיצירותיו המופלאות של ד"ר פייזר – ירום הודו. מאחר שנסעת בדיוק בסוף אותו שבוע הרגשתי לפתע פתאום (זהו לא ביטוי ספרותי גרידא, כי כך הייתה המציאות) שבסביבת מקום השבר החל גם שבר בגבס או ליתר דיוק הגבס החל להיות גמיש ובר כפיפות לכיוונים שונים. כמובן דבר זה גרם טרדה לא קלה והתרגשות לא קטנה לאבא ואודה על האמת שגם לבי גילה סימני דאגה כי סוף סוף נמאס העניין גם עלי ותוספת זמן לבילוי בגבס אין לי, ולכן לאחר מועצה משותפת של שנינו החלטנו להתקשר עם חיפה אשר הפנונו לקופת חולים בתל אביב. נו. [כ]שניגשנו לקופת חולים התייחסו לדבר בקלות ותיקנו את הגבס על ידי תוספת של 2 תחבושות גבס במקום השבור. כמו כן אין אני נוסע לחיפה לשם הורדת הגבס כי אם דבר זה ייעשה פה בתל אביב כיוון שאחר כך עלי לקבל טיפול שייעשה פה. ובזה הנני להודיעך שביום ה' הבא בדיוק שבוע מעתה יורד לי ברוב כבוד והדר הגבס.

חוץ [מזה] אין חדש תחת השמש או יותר נכון תחת תקרת חדרנו. אני פשוט משתגע משעמום. הצלחתי להיות בקונצרט הסימפוני ואתמול העזתי והלכתי לחזות בקולנוע שדרות בהצגה יומית, כמובן שהעניין שבסרט לא היה רב אבל עצם המעשה היה חשוב.

בדרך כלל אני מתחיל להעריך את כישרון הבישול שלך אודה ולא אבוש כי מאכליך היו משובחים לעומת אלה שאני אוכלם עתה במסעדה. נו, זהו כנראה סבלו של כל גאון שאינו זוכה להיות מוכר בדורו ורק בהיעדרו מרגישים היטב בחסרונו.

אני מתאר לי שלפי מכתב זה את עלולה לקבל רושם מוטעה לא במקצת על מצב רוחי. אבל אין כלל בלי יוצא מן הכלל ועתה משום מה – אולי בזכותך יש לי שעה של מצב רוח טוב. דרך אגב דומני שאת לא זכית לראותני בלבושו של אדם מבוגר, כלומר במכנסיים ארוכים. אומרים לי שבדרך כלל אתם אני מתחיל לעשות רושם יותר רציני, נו, בהזדמנות כשאראה לך אחכה גם לחוות דעתך.

שלום רב

אחיך (היקר?)

#### 4 ◀ אל נחמיה רבין, תל אביב

רפיח, 24 באוקטובר 1946

המכתב שלפנינו הוא אחד משורת מכתבים שכתב רבין לאביו ולאחותו ממחנה המעצר הבריטי ברפיח. רבין הועבר לרפיח לאחר שנעצר ב"שבת השחורה", ב־29 ביוני 1946, בתל אביב יחד עם אביו ואורח ששהה בביתם (לסיבת שהייתו של רבין בבית אביו ראו בהערת הפתיחה לתעודה 3).

אביו של רבין ואורחו שוחררו מן המעצר כעבור כמה שבועות, ואילו רבין נשאר במעצר כחמישה חודשים. במהלך המעצר הוא שכב זמן מה בבית החולים של המחנה והובא פעמיים לבית החולים בעזה, ושם גם הוסר הגבס מרגלו. במכתב לרחל מ־19 באוקטובר 1946 סיפר רבין בין היתר על תכנית לימודיו במחנה: "החילותי במתמטיקה, ואקווה להמשיך באנגלית וכלכלה מדינית", ובהמשך תיאר בלשון ציורית את ביקורי הקרובים במחנה: "היה זה מחזה לא משובב נפש לראות איך מסתערים בני אדם אחד מול משנהו משני עברי גדרות תיל – רציניים ומדברים במהירות עצומה בחשש מתמיד שלא יהא סיפק בידם לגמור לומר את אשר חפצים הם לומר לאחר פרידה ממושכת. הדבר המעודד היחיד היה התפרחות הילדים אשר חדרו דרך הגדרות, רצו, קפצו והפכו את העולם".



נחמיה רבין (במרכז) עם ילדיו יצחק ורחל בראשית שנות הארבעים

שלום אבא!

קיבלתי את החבילה אשר שלחת לי וכן את מכתבך. ביחס לקשר עם רחל [רבין], הרי קיבלתי ממנה לפני שבוע מכתב וגם כתבתי לה מכתב ארוך מאוד, על כל פנים באופן יחסי לאורך מכתבי בכלל. כאן אין כל חדש. הכול מתנהל באותו סדר וכל יום דומה למשנהו. השתנה רק זה שעקב צמצום תקציב, הקשר כעת יהא 3 פעמים בשבוע כך שאין אנו מקבלים עיתונות, חבילות ומכתבים אלא באותם שלוש פעמים שהמכונית באה. בעצם סביב עניין התקציב בזמן האחרון שוררת פה ערות רבה. חברים רבים, כמעט מרבית החברים הנמצאים פה, טוענים שהיה בזבוז רב בכסף היישוב ללא כל צורך. כי המטירו פה עלינו שפע של דברים שבחוץ בתנאים של עבודה קשה לא היו למרבית החברים הנמצאים פה. והחלטנו בעצמנו לדרוש צמצום ההוצאות, וסיפוק רק הדברים ההכרחיים ביותר, כי זה שאנו מקבלים שפע כזה מן היישוב פוטר את הצבא מלדאוג לדברים המינימליים ביותר. אולם אם כך חושבים אנו אנשי ה-29 ביוני לא כן דעתם של התל אביבים, הם רוצים לקבל את המקסימום שאפשרי ולא אכפת להם ממי. והם עושים סקנדלים. מעניין שהרעשנים ביותר כלפי אי טיפול מספיק מצד המוסדות אלה הרוויזיוניסטים. הם עלולים לעשות מעשים מגונים מאוד כלפי היישוב ובוודאי ינסו לנצל זאת לתעמולת בחירות. בקיצור לא ארבה בתיאור עניין כיוון שהנו רק בהתפתחותו ולא כדאי לנחש בשטח זה.

ביחס אלי אין כל חדש. השתנות מזג האוויר אינה משפיעה לטובה על הרגל. אמנם אין כאבים רציניים בשבר עצמו, אבל התפתחות השרירים והפרקים כמעט שאינה מתקדמת ואני צולע גם בהליכה בינונית, והאנשים יודעי דבר פה סבורים שכדאי שאיזה מומחה לא צבאי יראני, אם לא – להוציאני מפה לבדיקות למשך זמן ממושך. אולי כדאי לטפל בביקור רופא פה. אולם אל תתרגש מזה כי למרות הכול לכל היותר אשאר קצת צולע.

ביחס לביקור הבא, מסרתי את שמך שוב פעם, כי איני רוצה לקשר בעניין זה עוד אנשים. אבל דומני שגם כך אפשר להסתדר להחליף מישוהו, תברר זאת ואם תוכל ותסכים לוותר הפעם ללאה [שלוסברג], תעשה זאת, על כל פנים משאיר אני זאת להחלטתך. אני אכתוב לה שתיגש אליך לקבל תשובה (על כל פנים אל תרוץ למסור לה זאת).

בוודאי חיכית למזוודה שכתבתי לך ששלחתה, אולם עדיין אין אפשרות בטוחה לשלחה, כך שלא שלחתה ואל תחכה לה, חוץ מזה שיניתי את דעתי והחלטתי להשאירה אצלי. יש לי בקשות נוספות בשטח הלימודי. שלח לי לוחות לוגריתמים של ברוך (אפשר להשיג זאת בכל חנות למכשירי כתיבה) וכן את האנטי-דיהרינג<sup>1</sup> שאני רוצה להמשיך לקראו. כן אין כוונתי למחברות הזואולוגיה ולפיכך אבקשך שתשיג מחברת נייר מילימטרי או 3-4 גיליונות נייר מילימטרי – אני נזקק להם מאוד, כן תבקש 2 עפרונות קשים (תגיד זאת בחנות שם יבינו זאת היטב) וכן מוחק אחד, כמו כן כולם מתפעלים מטיב הקפה ששלחת לי (בקופסא) אם תוכל שלח לי עוד קופסא. מסור שלום לכל המכירים וחברי,

יצחק

1. הכוונה לספרו של פרידריך אנגלס, אנטי דיהרינג, מהפכת המדע בידי אויגן דיהרינג, שתורגם לעברית בשנת 1942.



שחרור אסירים יהודים שנכלאו ב"שבת השחורה" ממחנה המעצר ברפיח, 6 בנובמבר 1946

## 5 < אל רחל רבין, מנרה

תל אביב, 24 ביוני 1947

בראשית 1947 החלה חברת "מקורות" בהנחת צינור המים לנגב. הצינור הוביל מים בשני קווים מניר עם ליישובים החדשים במערב הנגב ובמזרחו, והנחתו הסתיימה בקיץ אותה שנה. ההגנה על הצינור בעת בנייתו הוטלה על מחלקה מן הגדוד השני של הפלמ"ח, שחבריה הושבעו כנוטרים. רבין, שהיה מפקדו של הגדוד השני באותה עת, רומז לאחותו במכתב שלפנינו על פעילותו בנושא זה.

שלום אחותי הצעירה,

[.....]

חוץ מזה שלום רב לך, אתמול חזרתי מסיור ארוך בכל נקודות ההתיישבות החדשה בנגב מרפיח ועד בית אשל – לכל אורך הצינור שאני כעת מטפל גם בו, או יותר נכון יש לי תפקיד מסוים לגביו. הדבר מעניין מאוד ובהזדמנות שניפגש אספר לך במקצת. אבא מוסר לך ד"ש ומצטער על כך שלא יכול לשלוח לך חבילת מתיקה.

אחיך הבכור,

יצחק



הנחת צינור המים לנגב, אוגוסט 1947 (צילם זולטן קלוגר)